

BLOGI

Myös Afrikka kärsii kauppasodasta

Kansainvälinen talous | 19.09.2025 | Antti Raukola

KIRJOITTAJA

Antti Raukola
Ekonomisti

Presidentti Donald Trumpin toisella kaudellaan aloittama kauppasota ja maailmanlaajuiset tuontitullit Yhdysvaltoihin ovat muuttaneet maailmankaupan rakenteita. IMF:n heinäkuun World Economic Outlook -ennusteen mukaan Trumpin toimet ovat laskeneet maailmankaupan kasvua vuonna 2025 0,6 prosenttiyksikköä 2,6 prosenttiin, eli merkittävästi alle pitkän aikavälin 4-5 prosentin keskiarvon.

Maailmankaupan avautuminen on jatkunut pitkään ja sen myötä tavaratuotantoa on siirretty sinne, missä se on ollut tehokkainta. Korkeat tullit vaikuttavat juuri tähän dynamiikkaan, vaikka yhä suurempi osa maailmankaupasta onkin tullimaksuilta välttynyttä palveluvientiä.

Kun suurvallat vetävät kauppasodan rintamalinjoja, pienemmät taloudet jäävät herkästi sivustaseuraajiksi. Afrikan maat eivät ole tässä poikkeus.

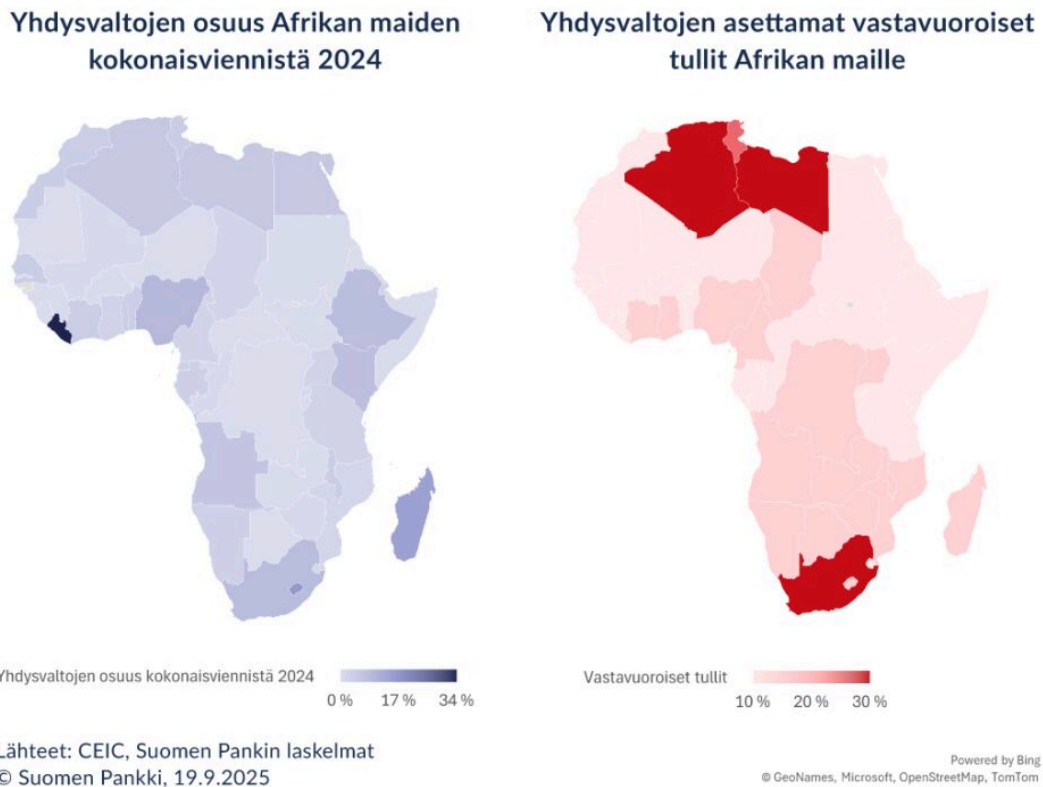
Tullien vaikutukset ovat osin kohtuuttomat

Vaikka Saharan eteläpuolisen Afrikan maiden vienti Yhdysvaltoihin on laskenut 2000-luvulla, ja suora vienti on tällä hetkellä alle 10 % kokonaisviennistä, kauppasodan ja tullien vaikutukset näille maille ovat kovat. Fossiilisten polttoaineiden viennistä riippuvaisille Pohjois-Afrikan maille asetetut tullit ovat tuontitullien korkeimmasta päästä. Tullitasojen määrittelemisestä on ollut vaikea löytää punaista lankaa ja laskentakaava nostaa yksittäisiä maita tikunnokkaan. Lisäksi pienimpien maiden tullimaksuista liittovaltion kassaan kertyvä tulo on hyvin pieni, yhteensä noin prosentin luokkaa. Elokuun 2025 alussa ilmoitetuissa uusissa tulleissa jotkin maat kuten Lesotho (50 % tuontitulli) ja Madagaskar (47 % tuontitulli) huokaisivat helpotuksesta, kun niiden tullitaso laskettiin viiteentoista prosenttiin. Samassa rytäkässä monen Afrikan maan tulleja nostettiin kymmenen prosentin perustasolta jopa kolmeenkymmeneen prosenttiin. Ei ole näköpiirissä, että köyhimmillä mailla olisi lähitulevaisuudessa mahdollisuuksia tai varaa ostaa yhdysvaltaisia

tuotteita, joilla kauppasetta saataisiin tasapainotettua Trumpin toivomalla tavalla suotuisammaksi.

Kuten kuviosta 1 havaitaan, viimeisimmillä tullitasoilla korkeimmat tullit (30 %) osuvat Pohjois-Afrikan fossiilisia polttoaineita, kuten öljyä ja maakaasua, vieviin Algeriaan ja Libyaan, sekä Trumpin kanssa poikkiteloin seisoneeseen BRICS-maa Etelä-Afrikkaan. Afrikan maista vain muutamalle Yhdysvallat on tärkein kauppakumppani, eniten Liberialle, jonka viennistä 34 % suuntautuu Yhdysvaltoihin. Monelle Yhdysvallat maailman suurimpana taloutena on kuitenkin merkittävä vientimarkkina.

Kuvio 1.

Trumpin hallinnon asettamat tuontitullit on asetettu suurissa määrin Yhdysvaltojen vuonna 2000 aloittamasta African Growth and Opportunity Act -asetuksesta (AGOA) eniten hyötyneille maille. AGOA on 2000-luvulla taannut tuhansille afrikkalaisille tuotteille tullivapauden Yhdysvaltoihin, ja muokannut usean maan koko talouden rakennetta. Esimerkiksi jo mainittuun Lesothoon on tehty suuria tekstiiliteollisuusinvestointeja, ja maassa on kymmeniätuhansia työntekijöitä yksinomaan Yhdysvaltoihin suuntautuvassa tuotannossa. AGOA:n jatko on katkolla syksystä 2025 alkaen ja

sen jatkaminen vaikuttaa epävarmalta.

Afrikka on riippuvainen maanosan ulkopuolelle suuntautuvasta viennistä

Suorien vaikutusten lisäksi kauppasodan vaikutukset näkyvät Afrikassa etenkin epäsuorien dynaamisten vaikutusten kautta. Monien Afrikan maiden tuottamien raaka-aineiden, kuten maametallien, maataloustuotteiden ja öljyn, hinta ja kysyntä laskevat kansainvälisen kaupan taantuessa.

Afrikassa tulleeihin on reagoitu monilla eri tavoilla, mutta koottuun vastaukseen Yhdysvalloille ei olla pystytty. Afrikan mantereeseen vapaakauppasopimuksen (African Continental Free Trade Area, AfCFTA) toimeenpanoa on kiihdytetty ainakin juhlapuheissa, ja sillä voisi olla suuriakin vaikutuksia negatiivisen shokin torjumiseksi. Toistaiseksi vain 16 % Afrikan maiden viennistä on mantereeseen sisäistä, tehden Afrikasta Oseanian jälkeen maailman toiseksi riippuvaisimman alueen sen ulkopuolelle suuntautuvasta viennistä. Tällä hetkellä sopimuksessa on kuitenkin sovittu alle sataan hyödykkeeseen kohdistuvasta kaupasta kahdeksan maan¹ kesken.

Afrikan maiden vientiprofiilit ovat usein varsin yksipuolisia ja perustuvat matalan jalostusasteen raaka-aineisiin. Siksi Afrikan maat ovat erityisen haavoittuvaisia ulkopuolisille shokeille. Maailmankaupan kasvu on pitkään merkinnyt globaalin köyhyyden vähentymistä. Kun maailmankaupan kasvu hidastuu, ovat vaikutukset Afrikan köyhyydelle vääjäämättömät.

Asiasanat

Afrikan talous, IMF, kansainvälinen talous, tullit